

JUDR. HULKÓ GÁBOR PHD.

EGYETEMI ADJUNKTUS

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM DEÁK FERENC ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR
KÖZIGAZGATÁSI TUDOMÁNYOK TANSZÉK



Összefoglaló JUDr. Kolman Petr „cseh közigazgatási jog – nyelvhasználati jogok a közigazgatási hatósági eljárás szabályozásában” című tanulmányáról

A cseh jogrend a közigazgatási tárgyú eljárások közül kiemelt helyen kezeli a hatósági (külső) eljárásokat. A szabályozás alapjául *hatósági eljárásról szóló 2004. évi 500. törvény* szolgál, amely általános közigazgatási eljárásjogi kódex szerepét hivatott betölteni, hasonlóan, mint hazánkban a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény. Bár az általános eljárási szabály és különös eljárási szabályok viszonyrendszere sok részletében különbözik, elvi konstrukciójában a cseh és magyar szabályozás közeli egymáshoz. A cseh szabályozás az általános és különös eljárási szabályok viszonyát egyszerűen, a *lex specialis derogat legi generali* elv alapján rendezzi. Ugyanakkor, ez a látszólag egyszerű megoldás, több jogalkalmazási gondot okoz – például: az ágazati jogszabály teljes egészében kizárja az általános kódex használatát ám az ágazati (különös) eljárást nem szabályozza komplex módon.

A cseh doktrínális megközelítésben a közigazgatási hatósági eljárás szabályozása talán az egyik legjelentősebb közigazgatási jogi jogforrás. A hatósági eljárás szabályozása, írja *Mikule, Vladimír*, hasonló szerepet tölt be a közigazgatási szervek és demokratikus állam viszonyában, mint a polgári perrendtartás: a közhatalom gyakorlásának bizonyos módjait adja meg, fontosságát pedig a társadalmi viszonyok és közjogi szabályozás állandóan bonyolódó, komplex viszonyrendszere adja.

Az új, 2004-ben elfogadott hatósági eljárásról szóló törvény Csehországban az 1967. évi 71. törvényt váltotta, 2006. január 1-jén lépett hatályba. A régi szabályozás az eljárás nyelvvel egyáltalán nem foglalkozott azt csupán egyes ágazati-különös hatósági eljárásokban szabályozták, gyakorlatilag ad hoc jelleggel. Az új hatósági eljárásról szóló törvény a nyelvhasználati jogok hatósági eljárásban való érvényesítésére általános rendelkezéseket vezet be.

A hatósági eljárásról szóló törvény értelmében a *hatósági eljárás hivatalos nyelve a cseh*, mely mind az eljárás szóbeli,

mint írásos részeire vonatkozik. Különös helyzetben van e szempontból a szlovák nyelv használata, mely tekintettel a közös történeti hagyományokra és a két nyelv kölcsönös érthetőségére, egyenértékű a cseh nyelvvel – azaz az ügyfél részéről az eljárásban mind írásban, mind szóban használható a szlovák nyelv, ugyanolyan feltételekkel mintha a hivatalos nyelvet használná –, a jogalkotó feltételezi, hogy a hatósági ügyintézők megértik a szlovák nyelvet. Megjegyzendő, hogy ez a szabály kiterjed a nem cseh állampolgárokra is.

A szlovák nyelv használatához való jog csupán az ügyfelet illeti meg, a hatóságok kizárólag a cseh (hivatalos) nyelvet használhatják az ügyintézés folyamán. Már most látható, hogy a szlovák nyelv kedvezményes használata a jövőben gondot jelenthet a hivatali gyakorlatban. Jellemző – és az akadémiai körökből is több ilyen visszajelzés van –, hogy a most felnövekvő jogászgenerációnak és a cseh fiataloknak általában, gondot jelent a szlovák nyelv megértése. Továbbá érvényes, hogy a szlovák nyelv értése nem homogén Csehország területén – a szlovák-cseh határvidéken jellemzően jobban beszélik és értik a szlovák nyelvet, mint az ország más területein. Hosszabbtávú tendenciák kapcsán két megoldás lehetséges, vagy elveszíti a szlovák nyelv a privilegizált státuszát vagy a hivatali ügyintézőknek a szlovák nyelv elsajátítását biztosítja a cseh állam.

A cseh és szlovák nyelv használatán túl, a hatósági eljárásról szóló törvény 16. § 2. bekezdése úgy szabályoz (*főszabályként*), hogy minden idegen nyelvű (más mint cseh vagy szlovák) dokumentumot a *hatósági eljárásban az eredeti nyelven és hiteles fordításban kell betérjeszteni*, feltéve, ha a hatóság a konkrét eljárásban ettől eltekint. Azaz a hatóság a konkrét hatósági eljárásán belül adhat kivételt és eltekinthet a hiteles fordítás szükségességétől. Alapesetben a fordítás költségei tehát az előterjesztőt (ügyfelet) terhelik.

A főszabályt azonban több *kivétel* töri át. Ezek közé sorolható a *hivatalból megindított eljárások* esetköre, melyek eset-

ben a tolmácsolás és fordítás költségei a hatóságot terhelik. További kivételt jelentenek a menedékjogról szóló 1999. évi 325. törvény szerinti *menedékjogi eljárások* különböző típusai, melyekben hivatalból rendel ki tolmácsot/fordítót a hatóság, szükség esetén. Ez természetesen nem zárja ki, hogy az ügyfél saját tolmácsot/fordítót vegyen igénybe, ám ilyen esetben a költségek terhét is az ügyfél viseli. További kivételt jelent a *nemzeti kisebbségek* anyanyelvhasználathoz való joga. Ennek értelmében a nemzeti kisebbséghez tartozó személyek (ügyfelek) esetében a nyelvhasználattal kapcsolatos eljárási költségek a hatóságot terhelik. A nemzeti kisebbségeknek nincs jogszabályi felsorolása, a nemzeti kisebbségekről szóló 2001. évi 273. törvény csupán annyit határoz meg, hogy azoknak a cseh állampolgároknak, akik hagyományosan és hosszú ideje Csehország területén élő nemzeti kisebbséghez tartozónak vallják magukat a hatósági eljárásokban joguk van anyanyelvük használatához. A nemzeti kisebbségek felsorolását a Kormány mellett működő nemzetiségi bizottság (*Rada vlády pro národnostní menšiny*) állapítja meg. Jelenleg

Csehországban 14 elismert nemzeti kisebbség él: bolgár, horvát, magyar, német, lengyel, szlovák, szerb, roma, ruszin, orosz, görög, ukrán valamint egy 2013. júliusi bizottsági döntés értelmében fehérorosz és vietnami(!). Különösen ez utóbbiak esetében érdekes kérdés az anyanyelvhasználathoz való jog érvényesítése. További kivételt képez természetesen a jeltolmács, illetve a *fogyatékosággal élők* számára biztosított tolmács, mely költségeit szintén a hatóságot terhelik.

Összességében elmondható, hogy a hatósági eljárás nyelvet rendező cseh szabályozás hasonló elvi alapokon nyugszik, mint a hazai. A nyelvhasználati jogok érvényesítése kapcsán alapvetően két kihívás elé néz közép- és hosszabbtávon a cseh közigazgatás. Az egyik a szlovák nyelv használatával kapcsolatos, azaz hogy meddig őrizheti meg a szlovák nyelv a jelenlegi kedvezményes helyzetét a cseh eljárási kódex szerint. A másik pedig a vietnami, mint kisebbségi, nyelv elismeréséből adódik, mely bizonyos szakigazgatási ágazatok munkáját jelentősen megnehezítheti majd – például a hatósági ellenőrzések kapcsán.